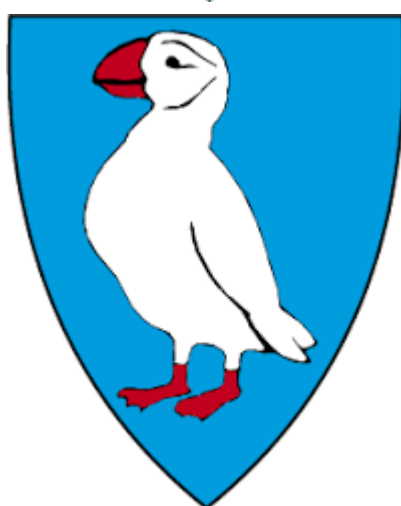

Veteranplan for Lofoten 2019 – 2023

»Visst Fanden skal der skydes med Skarpt!«

Med disse ordene gav Oberst Birger Eriksen, kommandant på Oscarsborg festning, ordre om å skyte på den nazistiske invasionsstyrken tidlig om morgenen den 9. april 1940. Eriksen var oppvokst på Moskenes, og ved denne resolute handling reddet hans ordre det norske kongehus, regjering og gullbeholdning fra å falle i okkupantenes hender. *(Foto: Lofoten House of Veterans)*

Innhold

Forord	5
Innledning	6
Bakgrunn	6
Arbeidsgruppens sammensetning	6
Målgruppe	6
Grunnlaget for en kommunal veteranplan	7
Veteranenes levekår	8
Forsvarets tilbud til veteraner:	10
Tilbud til veteraner bosatt i Lofoten	12
NAV	12
Fastlege	12
Legevakt	13
Koordinerende enhet	13
Rus- og Psykiaritjeneste	13
Nordlandssykehuset	13
Universitetssykehuset i Nord-Norge (UNN)	13
Distriktpsikiatrisk senter Lofoten og Vesterålen (LoVe DPS)	14
Viken Senter	14
Regionalt stressmestringsteam	14
Tildeling kompetanse for helsetjenester i Lofoten	14
RVTS - Regionalt ressurscenter for vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging	14
IMPS - Institutt for militærpsykiatri og stressmestring	14
Status for veteraner i Lofoten	14
Arrangementer	15
Veteranorganisasjoner	16
Tiltak	17
Informasjon	17
Kompetanse	18
Samarbeid	18
Tiltaksplan	18
Kontaktinformasjon:	19
Veterankontakt Vågan kommune	19
Veterankontakt Vestvågøy kommune	19
Veterankontakt Flakstad kommune	19
Koordinerende enhet (KE) telefon 916 12 272	19

(Alternativt assisterende rådmann, telefon 952 68 970)	19
Veterankontakt Moskenes kommune	19
Veterankontakt Værøy kommune	19
Veterankontakt Røst kommune	19
NAV-veiledning for veteraner	19
Nordlandssykehuset	19
Legevakt Lofoten	20
Lofoten og Vesterålen Familievernkontor	20
Viken senter	20
Administrativ foresatt avdeling (AFA)	20
Lofoten House Of Veterans	20
NVIO avdeling Harstad	21
Kameratstøttetelefon	21
Hjemmesonen	21
Forsvarets grønne linje	21
Forsvarets åpne dør for veteraner	21
Kilder	22

Forord

I Lofoten bor det i dag over 350 veteraner som har tjenestegjort i ulike internasjonale operasjoner i krigs- og konfliktområder, herunder veteraner fra 2. verdenskrig. Dette er innbyggere som har valgt å stille ekstra opp ved å tjenestegjøre som representanter for Norge for å verne om de verdier som vi alle verdsetter.

Regjeringen har understreket at veteraner er en viktig ressurs i det norske samfunnet, samt at de er viktige bidragsyttere i arbeidsliv og lokalsamfunn. Vi ønsker å anerkjenne den innsatsen som veteranene har gjort gjennom deltakelse i ulike internasjonale operasjoner. Uavhengig av ulike oppfatninger om grunnlaget for norsk deltakelse i internasjonale operasjoner - fortjener den enkelte anerkjennelse og respekt for viljen til å risikere liv og helse for Norge.

Veteranorganisasjonene har vært kritiske til hvordan samfunnet møter veteranene etter utenlandstjeneste. Regjeringen har oppfordret kommunene til å utvikle kommunale planer for å kunne gi veteranene et bedre tilpasset tjenestetilbud, og for å ivareta denne gruppen innbyggere bedre. Dette har Lofotrådet valgt å gjøre gjennom å utarbeide en felles veteranplan i Lofoten. Planen er nå revidert og gjelder for perioden 2019-2023.

Kommunene har gjennom våre ansatte og våre innbyggere en sentral rolle i anerkjennelsen og ivaretagelsen av veteranene som bor her. Det er viktig at det legges til rette for god samhandling og utvikling av lokale tiltak for oppfølging og ivaretagelse av personell som har vært i internasjonal tjeneste. Veteranene skal oppleve at de får anerkjennelse for sin innsats, samt at de skal møtes med et tilpasset og kompetent tilbud, spesielt for de som opplever problemer i etterkant av sin tjeneste.

Lofotrådet ønsker at Lofoten skal være et godt bosted for veteraner og deres familier. Vi skal ta imot våre veteraner med verdighet, respekt og forståelse. Arbeidet organiseres gjennom de enkelte kommunene, og det tjenestetilbudet som kommunene i Lofoten har.

På vegne av Lofotrådet vil jeg rette en stor takk til alle veteraner for innsatsen!

Remi Solberg

Leder Lofotrådet

Innledning

Bakgrunn

Deltakelse i internasjonale operasjoner har vært et sentralt element i Norges forsvars- og sikkerhetspolitikk i hele etterkrigstiden. Det gjøres en prisverdig innsats av personell fra forsvars-, justis- og utenrikssektoren for å bidra til økt sikkerhet og stabilitet. Det nedlegges en vesentlig innsats for å ivareta nasjonale interesser i et mindre stabilt verdensbilde, hvor konflikter i andre verdensdeler kan få konsekvenser for oss – nasjonalt og regionalt.

Politikerne har erkjent at det er nødvendig med oppfølgingsplaner på kommunalt nivå som ivaretar veteraner og deres familier i forbindelse med deltakelse i internasjonale operasjoner. På bakgrunn av regjeringens handlingsplan (2013) og oppfølgingsplan (2014) har man iverksatt arbeidet med lokal plan for veteraner i Lofoten.

Norske soldater bidro i internasjonal NATO-tjeneste første gang i Bosnia (Foto: Bjørn-Arne Benjaminsen).

Arbeidsgruppens sammensetning

Lofotrådet har bedt om at det utarbeides en veteranplan som i hovedsak skal fungere som god generell informasjon for veteraner, familie og pårørende, samt beskrive hva kommunene kan bistå med. I tillegg skal rammene for kommunenes formelle arrangementer beskrives. Rådmennene har opprettet en arbeidsgruppe med deltakere fra berørte kommuner, samt lokale veteranorganisasjoner som har medvirket.

Arbeidsgrunnes mandat har vært å produsere en temaplan for Lofoten sine kommuner. Kommunene ønsker med denne planen å øke anerkjennelsen og ivaretagelsen av personell før, under og etter at de har vært i tjeneste for landet.

Planens innhold omfatter det ansvar kommunene er pålagt, samt omtaler forhold som er nødvendig i den hensikt å etablere kommunale tiltak tilpasset kommunene.

Målgruppe

Målgruppen er alle norske statsborgere som har deltatt eller deltar i fredsopprettede, fredsbevarende eller statsbyggende innsats i Norge og andre land, herunder også deres familier.

Betegnelsen "veteran" brukes gjennomgående i planen, og dette omfatter politi, militær eller sivil personell som på vegne av den norske stat har deltatt i en militær operasjon hjemme og ute, herunder krigsseilerne. Planen skal hensynta veteraner fra 1940 og fram til i dag.

Alle forsvarsgrener har personell som har tjenestegjort utenlands, her er en av Sjøforsvarets bidrag (Foto: Marius Vågenes Villanger/Forsvaret).

Grunnlaget for en kommunal veteranplan

I 2013 laget regjeringen en handlingsplan hvor hensikten var å styrke samfunnets anerkjennelse og ivaretagelse av personell som tjenestegjør i internasjonale operasjoner – og deres familie. For utenriktjenesten og justissektoren vil handlingsplanen også inkludere annet personell som tjenestegjør i utlandet på vegne av den norske stat. Majoriteten av tiltakene i denne handlingsplanen skal gjennomføres av Forsvaret.

Påfølgende år ble handlingsplanen fulgt opp med en oppfølgingsplan. Evalueringene fra handlingsplan m.fl. tilsier at utfordringene ifm. Endt utenlandstjenestes ofte er sammensatte og fordrer bistand fra forskjellige instanser, eksempelvis Statens pensjonskasse, familievernkontor og Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV). Instansene kan for veteranene fremstå som lite koordinerte. Tilbakemeldinger fra veteranene beskriver at det er utfordrende å bli møtt med manglende kunnskap i hjelpeapparatet om hva man har gjennomgått, samt hvilke ettervirkninger dette kan medføre. Kommunene spiller en sentral rolle og det er her utfordringene primært oppleves. Sivil sektor skal ta et større ansvar for å sikre at den enkelte får påkrevd hjelp og støtte. Tettere og mer effektiv samhandling i kommunene ansees som vesentlig for å følge opp overordnede planer.

Veteranenes levekår

På verdensbasis foreligger det til dels mye forskning om veteraners helse og levekår. Til sammenligning finner vi noe forskning om temaene i Norge. Statistisk sentralbyrå (SSB) ga i 2013 ut en rapport vedrørende veteraners levekår.

Foto: Rune Andreassen

Rapporten baserer seg på en utvalgsundersøkelse blant personer som har tjenestegjort i utlandet, være seg Forsvaret eller Politiet. SSB har sammenlignet data her med referansegrupper fra ordinære levekårsundersøkelser. Veteraner har historisk sett vært hovedsakelig menn, noe som samsvarer med undersøkelsen hvor de aller fleste er menn.

Rapporten beskriver personell som har vært i utenlandstjeneste med god allmenhelse og høy yrkesaktivitet. Mange av veteranene er heltids yrkesaktive, også blant kvinner hvor andelen heltids yrkesaktive er særs høy. Ser man på sykefraværet blant veteranene så er dette omtrent som for referansegruppen. Det er derfor lite som tyder på at utenlandstjeneste i vesentlig grad bidrar til lavere yrkesaktivitet eller svekker arbeidsforholdene. Dette betyr ikke at utenlandstjenesten ikke påvirker i negativt grad. Byråets analyse antyder at negative opplevelser i tjenesten i noen grad kan øke frafallet i arbeidsmarkedet.

"Veteraner er ressurssterke kvinner og menn, med unik kompetanser og erfaring fra det internasjonale samfunnets mest dramatiske hendelser".

Når det gjelder forhold rundt egen helse, langvarig sykdom og psykiske problemer er resultatene her sammenfallende med referansegruppen. Veteranenes bruk av helsetjenester er som for referansegruppen med unntak av noe lavere bruk av fastlege.

Man ser at opplevelser fra tjenestetiden kan ha negative effekter på helsen. Her kan god kvalifisert oppfølging hjelpe.

Veteranene i undersøkelsen er aktive sosiale personer med gode nettverk av venner og personer de kan stole på, samt at flere veteraner arbeider aktivt for bl.a. organisasjoner. Det har imidlertid noe mindre familiekontakt sammenlignet med referansegruppen. Ser man på tillit til medmennesker så samsvarer også dette med referansegruppen. Veteranene beskriver en trend hvor det sosiale nettverket rundt dem viser liten interesse for deres bidrag.

Blant veteranene i Lofoten er det mange som fortsatt bidrar (Foto: Tommy Andreassen/Lofoten House of Veterans).

Veteranene står sterkt på boligmarkedet – med høy eierandel og god boligstandard. Undersøkelsen viser at veteranene har noe høyere utgifter mht. Renter og avgifter sammenlignet med referansegruppen. Veteranene opplever ikke utgiftene til bopel å være en vesentlig belastning og boligøkonomien er i store trekk positiv.

Forsvarets Sanitets undersøkelse kalt "Afghanistan-undersøkelsen 2012" viser forekomster av psykiske helseutfordringer blant veteraner i nyere tid. Man konkludere med at norsk militært personell fremstår med en god psykisk helsetilstand i gjennomsnitt fire år etter avsluttet tjeneste. Samtidig med den positive hovedtendensen i undersøkelsen, viser imidlertid at 6,2 prosent av veteranene har moderate eller alvorlige stressplager, at 7,3 prosent sliter med angst og 4 prosent med depresjon. Nesten 28 prosent har et alkoholforbruk som er risikofyllt eller ansees som skadelig drikkeatferd.

"Unifil-undersøkelsen 2016" avdekket at 1 av 8 veteraner sannsynligvis har en psykisk plage eller lidelse i dag. Rapporten konkluderer med at 72 prosent av veteranene i undersøkelsen med ulike skader ikke har søkt hjelp. Det er her et behov for oppfølging. Undersøkelsen er blitt kritisert for å være for konservativ sett i forhold til de viktigere tallene. På undersøkelsen svarte kun 52 prosent av veteranene. Den lave svarprosenten begrunnes med lite troverdighet, for omfattende undersøkelse og at veteraner er for dårlige til å besvare osv. Det kan foreligge mørketall for halvparten som ikke besvarte denne undersøkelsen.

Riksrevisjonens rapport 3:9 (2014) vurderer om veteraner fra internasjonale operasjoner får god hjelp og oppfølging, slik det er lagt til grunn i Stortingets vedtak og forutsetninger. Funnene fra denne undersøkelsen tilsier følgende:

- a. **Belastningen på Forsvarets personell ifm. Utenlandsoperasjoner er høy.**
 - Personellet får kort tid hjemme mellom tjenesteperioder.
 - Forsvaret har fått bedre oversikt over enkeltpersoners tjenestegjøring, men styringsinformasjonen er mangelfull
- b. **Veteraner med psykiske helseplager får ofte ikke den hjelpen de trenger.**
 - Forsvarets oppfølging har blitt bedre, men ikke alle har hatt like god tilgang til hjelp.
 - Varierende tilbud innen psykisk helse i spesialisthelsetjenesten og til dels lange ventetider.

- c. **Tilrettelegging for deltakelse i arbeidslivet er mangelfull.**
- d. **Behandlingen av erstatningssaker pga psykiske belastningsskader tar til dels lang tid.**
- e. **Kompetanse om veteraner er ikke i tilstrekkelig grad gjort tilgjengelig for alle deler av det sivile hjelpeapparatet.**

Rapporten viser at 10,6 prosent av Afghanistan-veteranene mottok arbeidsavklaringspenger eller dagpenger. 15 prosent av veteranene fra Kosovo og Irak mottok tilsvarende ytelser. Dette tilsier at det må satses mer på veteraner og arbeidsliv for å sikre at veteraner ikke dimitteres til arbeidsledighet.

Veteranene deltok som gruppe for første gang i borgertoget på Leknes 17. mai i 2018 (Foto: Lofoten House of Veterans).

Forsvarets tilbud til veteraner:

De siste tiårene har man iverksatt en rekke tiltak for å styrke veteranenes rettigheter og oppfølging etter endt tjeneste. Flere tiltak er allerede gjennomført, og andre er under iverksetting. Det er satt av større ressurser mht. veteraner gjennom flere årsverk, økte bevilgninger, flere og nye familietilbud i form av sosiale samlinger og kameratstøtteordninger.

Personell som skal tjenestegjøre i internasjonale operasjoner går gjennom en grundig selektering, medisinsk klarering og lengre samtreningssperiode før utreise. Både før, under og etter operasjonen ivaretas personell av saniteten i operasjonsområdet - herunder medisinsk sjekk, og samtale med psykiatrisk personell. Forsvaret har oppfølgingsansvar i ett år etter hjemkomsten i Norge, bl.a. for å ivareta en god overgang til sivil helse- og omsorgstjeneste ved behov. Forsvaret har enkelte tilbud og kontaktpunkter for veteraner med familie som kan benyttes hele livet.

For familiene til veteranene er det opprettet flere tilbud. På samtlige tjenestesteder finnes en kontaktperson i form av en familiekoordinator som bl.a. fungerer som lenke mellom forsvaret, den tjenestegjørende og familien hjemme. Forsvaret arrangerer felles samling for tjenestegjørende med familier. Her kan man få tips og råd i forhold til ivaretagelse av barn og samlivsforhold, hvor også Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) og NAV deltar. Koordinatorene bidrar med nettverksbygging mellom familier og samarbeider med sivile instanser etter behov.

Lofoten House of Veterans bidrar også med sosiale aktiviteter for lokalsamfunnet, her arrangeres åpen turmarsj i 2019 med premiering (Foto: Lofoten House of Veterans).

Den tjenestegjørende administrative foresatte avdeling har en 24-timers kontaktttelefon for pårørende, hvor bl.a. viktige meldinger kan formidles til veteranene som er ute i tjeneste. Personell i utenlandstjeneste står overfor utfordringer som kan sette parforholdet på prøve. Forsvaret tar samliv på alvor, hvor de tilbyr samlivskurs for personell med partner. Samlivskurset er et forskningsbasert og godt utprøvd pedagogisk kursopplegg som administreres av Modum bad og Viken senter. Det gis i tillegg tilbud om oppfølgingskurs for parene som har gjennomført kurset og har behov for ytterligere støtte. Veteranorganisasjonene lokalt opplyser at tilbudet i praksis gjelder for personell som er i aktiv tjeneste.

For personell i utenlandstjeneste med omsorg for barn gis det et familietillegg for å dekke merkostnader. Forsvaret har i tillegg utvidete ordninger mht. fravær ifm. sykt barn og dekning av reiseutgifter ifm. barnepass.

For personell på utenlandsoppdrag tilbys det flere forskjellige forskningsordninger. Felles for mange av disse er å ivareta veteraner bl.a. økonomisk om man skulle bli påført skade eller sykdom som følge av tjenesten.

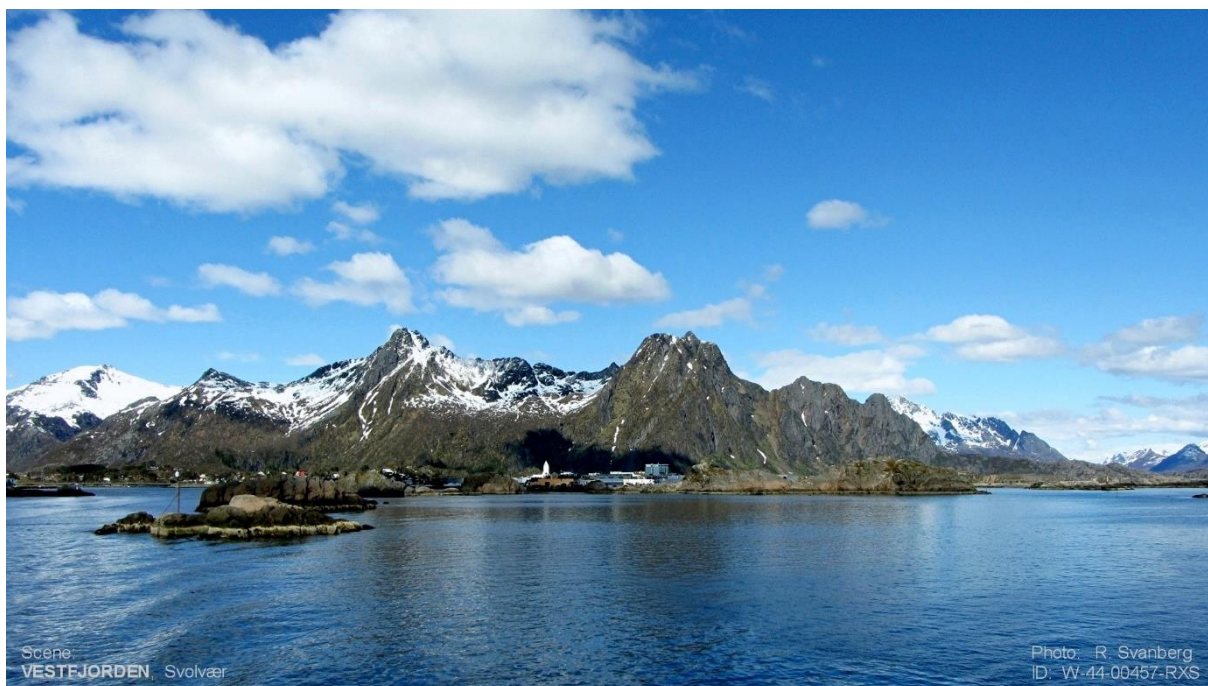
Forsvaret har utviklet en ordning mht. helse både før, under og etter operasjoner i utlandet. Oppfølging før og under utenlandsoperasjoner er omtalt over. Rett etter operasjonen har veteranene en stopp på to til tre dager i utlandet på vei hjem. Her gis det en debrief og samtale med psykolog. Når man kommer hjem til Norge foretas det en medisinsk sjekk og samtale med psykiatrisk personell. Året etter hjemkomst har Forsvaret et proaktivt oppfølgingsløp. Forsvaret tar kontakt med samtlige veteraner etter om lag tre måneder, hvor man har en samtale om hvordan den første tiden etter hjemkomst har vært.

Fastlegen er den primære kontakten for veteranen vedrørende helsespørsmål etter hjemkomsten. I tillegg har Nasjonal militærmedisinsk poliklinikk (NMP) og Institutt for militærpsykiatri og stressmestring (IMPS) tilbud vedr. helserelaterte spørsmål knyttet til utenlandstjenesten. Dette er et livslangt tilbud til veteranene. IMPS har fagansvaret for psykiatri i Forsvaret, og bistår med å finne hjelp i det sivile helsevesenet.

Forsvarets veteransenter har bl.a. fullt utstyrt treningsrom, basseng, sykler, kano, turutstyr, kajakk, ski, lekerom for barn samt spill- og filmrom mv. Alle Forsvarets veteraner er velkomne, uansett når og familiene deres kan benytte seg av tilbudet. Reise og opphold dekkes av forsvaret.

Etter hjemkomst holdes en medaljeseremoni hvor samtlige veteraner blir hedret for sin innsats gjennom tildeling av Forsvarets operasjonsmedalje. Disse og andre medaljer ansees av mange veteraner som den synlige anerkjennelse for innsatsen som er gjort for Norge.

Tilbud til veteraner bosatt i Lofoten

Flere behandlings-, oppfølgings-, og veiledningstilbud er tilgjengelig for veteraner bosatt i Lofoten-regionen. De forskjellige tilbudene er forankret i kommunale-, sykehus-, militære og private tilbud.

NAV

For NAV kan det være vanskelig å kartlegge om erfaringene fra internasjonale operasjoner er årsaken til utfordringer knyttet til arbeidslivet- særlig om det foreligger psykiske utfordringer. NAV lokalt trenger informasjon for å kunne ivareta veteranens behov , og her må veteranen selv eller helsevesenet bidra med denne informasjonen.

NAV-veiledning for veteraner som har tjenestegjort i Forsvaret er tilrettelagt slik at det er opprettet et eget kompetansemiljø for veteransaker ved NAV Elverum. Kompetansemiljøet bistår NAV-kontorene og Forsvaret vedr. spørsmål knyttet til veteransaker. Veteranene får her dedikert saksbehandlere som er tilgjengelig pr- e-post og telefon.

Dette kompetansemiljøet kan bidra med:

- Støtte og innspill i konkrete saker til veteraner og samarbeidsaktører
- Identifisere og forstå årsakssammenheng
- Oversikt over hvem som kan bistå veteranen i forhold vedkommende sine utfordringer
- Yrkesskader/menerstatningssaker.

Fastlege

Det er kommunens ansvar å besørge nødvendig helsehjelp for sine innbyggere. Kommunene og legene har inngått avtaler som sikrer innbyggere en fast lege å forholde seg til.

Fastlegene kommer ofte i kontakt med veteraner ved sykdom eller plager. Da deres kompetanse og fokus er bred så vil de ofte ha behov for samarbeid med andre tjenester for at veteraner skal få og individuell helsehjelp. Det er viktig at fastleger lettere kan gjenkjenne plager og livsutfordringer som er overrepresenterte hos veteraner, og at de lettere kan finne de tilbudene som kan gi god hjelp. SIOPS tilbyr egne kurs for fastleger.

Legevakt

Legevakten i Lofoten tilbyr helsehjelp utover ordinær arbeidstid, helehjelp som ikke kan vente til påfølgende dage eller ved mangel på andre tilgjengelige legetjenester.

Koordinerende enhet

Tjenester innen helse og omsorg forvaltes gjennom tildelingskontor (Vestvågøy) og Koordinerende enhet (Vågan og Flakstad).

Tildelingskontor/Koordinerende enhet mottar henvendelser fra enkeltpersoner, fastleger, spesialisthelsetjeneten, og andre personer med forespørsel om helsetjenester i Lofoten kommunene.

De kan innvilge helsehjelp og oppfølging gjennom kommunens helsetjenester, samarbeidspartnere, og kan gi veiledning om hvor adekvat helsehjelp og oppfølging kan gis for forskjellige livs- og helseutfordringer i de tilfeller hvor det er indikert.

Veterankontakten skal være en kontaktperson og et bindeledd mellom kommunen og veteraner, andre kommuner, Forsvaret og aktuelle aktører. Videre er veterankontaktens oppgave å ha oversikt over kommunens tilbud til veteraner og deres familie, samt kunnskap om fagfeltet.

Tildelingskontoret/koordinerende enhet har et tett samarbeid med kommunepsykolog for vurdering av behov knyttet til psykiske helseutfordringer som grunnlag for tildeling av tjenester innenfor og utenfor kommunens enge helsetjenester.

Foto: Rune Andreassen.

Rus- og Psykiatritjeneste

Rus- og psykisk helsetjenester i kommunene tilbyr oppfølging, veiledning, og helsehjelp til veteraner i kommunene i Lofoten som lider under forskjellige livsutfordringer, psykiske helseplager og rusproblemer. Disse helsetjenestene kan gis alene eller i samarbeid med andre helsetilbud – som behandling i spesialisthelsetjenesten.

Nordlandssykehuset

Nordlandssykehuset forvalter majoriteten av de spesialiserte behandlingstilbudene i Nordland.

Universitetssykehuset i Nord-Norge (UNN)

Forvaltere en del regionale tilbud som har opptak for hele Nord-Norge.

Distriktpsikiatrisk senter Lofoten og Vesterålen (LoVe DPS)

Man har en psykiatrisk poliklinikk lokalisert på Gravdal som tilbyr poliklinisk behandling for forskjellige typer psykiske helseplager- derunder traumer, senskader og belastningslidelser. Denne type lidelser kan være overrepresenterte etter militære operasjoner.

Utover dette forvalter lokalt DPS bruk av behandlingstjenester hos flere private aktører der dette vurderes å være nødvendig eller hensiktsmessig.

Viken Senter

Viken Senter er et behandlingssenter lokalisert i Bardu kommune som tilbyr døgnbehandling. De har et godt utviklet behandlingstilbud for traumelidelser - særlig kompliserte traumer og tilhørende utfordringer. Videre har de et tilbud tilpasset Forsvarets personell og deres familier.

Inngangsport til Viken Senter, dersom det skal dekkes gjennom offentlige midler, er gjennom henvisning til lokalt DPS.

Regionalt stressmestringsteam

Det norske forsvarrets institutt for militærpsykiatri og stressmestring har som en av sine oppgaver å tilby klinisk behandling og oppfølging av veteraner og deres familie. Dette behandlings- og oppfølgingstilbudet dekkes via regionale stressmestringsteam.

Nord-Norges regionale stressmestringsteam er lokalisert på Bardufoss. Reise til og fra behandling ved stressmestringsteamet dekkes av det offentlige.

Tildeling kompetanse for helsetjenester i Lofoten

Det er flere kilder til veiledning, undervisning og generell kompetanseheving tilgjengelig for helsepersonell og helsetjenester som tilbyr helsehjelp, veiledning og oppfølging til veteraner med senskader og traumerelaterte helseplager.

RVTS - Regionalt ressursenter for vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging

Universitetssykehuset i Nord-Norge har et regionalt kompetansesenter for problematikk knyttet til senskader og traumer.

Regionalt ressursenter for vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS Nord), som kan bistå med veiledning, kurs og kompetanseheving.

IMPS - Institutt for militærpsykiatri og stressmestring

Det norske forsvaret har etablert et institutt for militærpsykiatri og stressmestring som har oppgaver utover klinisk behandling og oppfølging, som forskning, rådgivning, sakkyndighet-arbeid, undervisning og veiledning.

IMPS har særkompetanse på senskader og problematikk knyttet til de type belastninger som er knyttet til militære operasjoner.

Status for veteraner i Lofoten

I Lofoten er det i pr januar 2020 ca. 350 registrerte veteraner som er bosatt i regionen. Disse har deltatt både i nasjonale og internasjonale operasjoner fra og med 2. verdenskrig fram til i dag.

I perioden 1947 til 1978 snakker man på landsbasis hovedsakelig om Tysklandsbrigaden, Korea, Egypt/Gaza og Kongo. For perioden etter 1978 fram til i dag har operasjonene i hovedsak vært i Libanon, Irak/Kuwait, Bosnia-Hercegovina, Kosovo, Afghanistan og Syria. I tillegg har noen veteraner deltatt i en rekke observatørstyrker lokalisert over hele verden.

Arrangementer

Markeringer i regi av det offentlige er et av de synlige uttrykkene for samfunnets anerkjennelse av både innsats og veteraner. Lokale markeringer og arrangementer er av betydning for å favne flest mulig og bidra til å vise at veteranene er en del av lokalsamfunnet.

- På Norges frigjørings- og veterandag (8. mai) feirer vi vår frihet og hedrer veteranfamilier og veteraner. Denne dagen ansees som den viktigste dagen for å markere anerkjennelse for veteraner fra andre verdenskrig og fram til dagens internasjonale operasjoner. Lokalt arrangeres det markering i regi av ordføreren.

Forsvarets medalje for internasjonale operasjoner tildeles veteraner for tjeneste utenlands. Det er flere veteraner som venter på tildeling, og selve tildelingen arrangeres av Forsvaret med kommunene som vertskap på 8. mai. (Foto: Lofoten House of Veterans).

I Vestvågøy arrangeres Norges frigjørings- og veterandag i samarbeid med Lofoten House Of Veterans. Veteraner i Flakstad kommune har uttrykt ønske om å gjennomføre arrangementer sammen med Lofoten House Of Veterans.

- 17. mai. Vestvågøy hadde egen parole for veteraner i borgertoget fra 2019. Det anbefales at de andre kommunene også legger til rette for at veteraner kan gå under egen parole med det Norske flagg, NATO flagg og FN flagg.
- FN-dagen (24. oktober) markeres for å rette oppmerksomhet mot FNs mål og prestasjoner. Dagen markeres av mange skoler, gjerne med felles markering og oppfølging gjennom undervisning på klassenivå. Her er det mulig å bidra med å synliggjøre Forsvarets rolle i fredsbevarende operasjoner, samt å anerkjenne veteranene som har deltatt i disse. Lofoten House Of Veterans markerer dagen i eget lokale i Vestvågøy. De har som mål å få til FN-marsjen denne dagen.
- Forsvarets minnedag (årlig første søndag i november) ble innført etter ønske fra overlevende og pårørende. På dagen hedres personell som har omkommet i Forsvarets tjeneste, dette inkluderer alt personell i Forsvaret. Minnedagens hovedmarkering er lagt til Akershus festning i Oslo med ytterligere markeringer ved landets avdelinger samt i utlandet.
- Det bør opprettes dialog med den norske kirke for markering lokalt. Vurdere om kirkens åpningstider denne dagen kan markeres på kommunens hjemmeside.

Seks veteraner fra internasjonale operasjoner fikk sine medaljer av Forsvaret med Vågan kommune som vertskap den 6. november 2019. For noen av disse veteranene har påskjønnelsen kommer nesten 70 år etter tjenesten er gjennomført (Foto: Trine Sivertsen/Våganavisa).

Vestvågøy kommune inviterte veteraner til sammenkomst den 8. mai 2019, og Forsvaret tildelte en rekke veteraner deres medaljer for internasjonal tjeneste (Foto: Lofoten House of Veterans).

Veteranorganisasjoner

Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner (NVIO) har i dag om lag 7300 medlemmer fordelt på 56 lokalforeninger over hele landet. Forbundet er partipolitisk uavhengig og frivillig organisasjon som har fokus på veteraner og deres behov.

I gjennom en kameratstøtte-ordning som er opprettet fra forbundet, gis det tilbud om samtaler med andre som vet og forstår situasjoner veteraner kan ha opplevd som vanskelig.

Det arbeides med å forsøke å fange opp veteraner som har problemer og hjelpe disse.

NIVO har startet opp egen møter på Peppes Pizza i Svolvære 1 gang i mnd.

Lofoten House Of Veterans har ukentlige møter hver lørdag i egne lokaler på Leknes. Målsetningen til begge lokallagene er å tilrettelegge for møteplasser, kameratstøtte-grupper, medlemsmøter osv. Flakstad kommune ønsker å forankre tilbud, aktiviteter og kameratstøtte gjennom relevante lokale foreninger som NVIO og Lofoten House of Veterans.

I 2019 hadde Lofoten House Of Veterans 54 aktiviteter og 570 besøkende i sine lokaler på Leknes.

Lofoten House of Veterans er en aktiv forening som inviterer veteraner med på ulike sosiale aktiviteter, slik som telttur (Foto: Lofoten House of Veterans).

Tiltak

Informasjon

Kommunene vil jobbe for å øke kunnskapen lokalt i førstelinjetjenester i kommunene i Lofoten vedrørende:

- a. Senskader og traumelidelser
- b. Relevante behandlings- og oppfølgingstilbud tilgjengelig for beboere i Lofoten.
- c. Kompetansentre som kan bidra med veiledning, undervisning og kompetanseheving.

Informasjon om senskader og traumelidelse vil kunne gis i form av en brosjyre med beskrivelser av psykologiske traumer, samt forskjellen på normalreaksjoner i etterkant av traumatiske hendelser og utvikling av traumelidelser. Denne brosjyren vil videre inneholde informasjon om behandlingstilbud, henvisningsrutiner, og en kort mal for innhold i henvisninger til spesialisthelsetjenesten.

Hensikten er å legge til rette for at senskader (og traumelidelser generelt) avdekkes tidligere, kartlegges bedre, og henvises til riktig behandlingstilbud, og at henvisninger til behandling belyser saken på en god måte. Brosjyren må være kortfattet og formulert med intensjon om å være lett tilgjengelig og brukervennlig for førstelinjetjenesten.

Kompetanse

Kommunene i Lofoten ønsker å samarbeide med veteraner lokalt, da veteranene innehar verdifull kompetanse som lokalsamfunnet bør dra nytte av. Et eksempel på økt samarbeid vil være at veteranene bistår med opplæring for kommunalt ansatte inklusiv NAV om betydningen av å være veteran. Kommunen ønsker å heve kompetansen for ansatte i kommunen gjennom deltakelse på veterankonferanser, kursing mv.

For at kommunene skal kunne ha en viss oversikt over status for veteraner lokalt er det formålstjenlig å gjennomføre dialogmøter mellom veteranorganisasjonene og kommunene.

Veteranorganisasjonene kjenner gjerne status for sine medlemmer og kan her bidra til at veteraner som har utfordringer får støtte.

Kommunene ønsker å gi en opplæring til ansatte i skoler og barnehager i forhold til barns reaksjoner når foreldre drar i utenlandstjeneste. Her kan veteranorganisasjonene bidra med sin kompetanse.

Videre bør kommunene tilrettelegge for et samarbeid mellom skoler og veteranorganisasjoner i forbindelse med FN-dagen slik at det gir et løft til markeringen.

Samarbeid

Lofoten kommunene vil søke å bedre samarbeidet mellom kommunale tjenester og andre behandlingstilbud for veteraner som opplever senskader eller plager relatert til traumer. Veteranorganisasjonene og kommunene i Lofoten har som intensjon å minst avholde et møte hvert kvartal med fokus på samarbeid.

Tiltaksplan

Aktivitet på hvilken dato	Hva skjer og hvor skjer aktiviteten. Hvem er deltakere	Hvem har ansvar
April 2020	Veterantreff med egen konferanse også for veterankontakter og representant fra forsvaret	Lofoten House Of Veterans
Norges frigjørings- og veterandag 8. mai	Feirer vår frihet og hedrer veteranfamilier og veteraner	Ordfører
Nasjonaldagen 17. mai	Markerer veteraner under egen fane i borgertoget	17. mai komite
FN-dagen 24. oktober	Rette oppmerksomheten mot FNs mål og prestasjoner. Synliggjøre Forsvarets rolle i fredsbevarende operasjoner og anerkjenne veteraner som har deltatt i fredsbevarende operasjoner.	Skoler og barnehager i samarbeid med veteranorganisasjonene
FN-marsjen	Veteranmarsj. Både for veteraner og deres familie og venner	Lofoten House of Veterans
Forsvarets minnedag 1. søndag i november	Personell som har omkommet i Forsvarets tjeneste minnes. Hovedmarkering på Akershus festning, ved landets avdelinger og i utlandet. For overlevende og pårørende. Lokalt markeres minnedagen i kirken	Forsvaret og kirken.
13 – 14. november 2020	Nasjonal veterankonferanse i Bodø for veterankontaktene.	Forsvarets Veterantjeneste.

Kontaktinformasjon:

Veterankontakt Vågan kommune

Koordinerende enhet telefon 75420221

Veterankontakt Vestvågøy kommune

Tildelingsenheten telefon 41532548

Veterankontakt Flakstad kommune

Koordinerende enhet (KE) telefon 916 12 272

(Alternativt assisterende rådmann, telefon 952 68 970)

Veterankontakt Moskenes kommune

Veterankontakt Værøy kommune

Veterankontakt Røst kommune

NAV-veiledning for veteraner

Gunn Strand, telefon: 62023518/90703355, e-post: gunn.strand@nav.no

Guri H. Johansen, telefon: 62023107/99722324, e-post: guri.hammervold.johansen@nav.no

Mette s. Pettersen, telefon. 62023157/40492115, mette.seland.pettersen@nav.no

Nordlandssykehuset

Telefon: 7553400

Legevakt Lofoten

Telefon: 116117

Lofoten og Vesterålen Familievernkontor

Telefon: 46615660

e-post: familievernkontoret.vesteralen@bufetat.no

Viken senter

Telefon: 77189900

e-post: post@vikensenter.no

Administrativ foresatt avdeling (AFA)

Hærens telefon: 80089520

Sjøforsvarets telefon: 80087850

Luftforsvaret telefon: 80087400

Lofoten House Of Veterans

Storgata 5, 8370 Leknes

Telefon Stig Bang 47336621

Telefon Bjørn-Arne Benjaminsen 46809788

e-post: post@lofotenhouseofveterans.no

Hjemmeside: lofotenhouseofveterans.no

NVIO avdeling Harstad

www.nvio.no

Telefon 95204253

Kameratstøttetelefon

Telefon 80048500

Hjemmesonen

Telefon 90361461

e-post: caroaune@hjemmesonen.no

Forsvarets grønne linje

Telefon: 80030445

Forsvarets åpne dør for veteraner

Telefon: 80085000

Kilder

- Forsvarets sanitet (FSAN). (2012). Afghanistan-undersøkelsen 2012. En undersøkelse av psykisk helse hos norsk militær personell som har tjenestegjort i Afghanistan 2001 - 2011.
- Forsvarsdepartementet. (2013) I tjeneste for Norge. Regjeringens handlingsplan for ivaretagelse av personell før, under og etter utenlandstjeneste.
- Forsvarsdepartementet. (2014). I tjeneste for Norge. Regjeringens oppfølgingsplan for ivaretagelse av personell før, under og etter internasjonal tjeneste.
- Riksrevisjonen. (2014). Riksrevisjonens undersøkelse av ivaretagelse av veteraner fra internasjonale operasjoner. Dokument 3:9 (2013-2014)
- Statistisk sentralbyrå. (2013). Veteraners levekår. Forsvars- og politipersonell som har deltatt i internasjonale operasjoner.
- Forsvarets sanitet (FSAN). (2016). Unifil-undersøkelsen 2016. En etterundersøkelse av norsk militært personell som tjenestegjorde i Libanon i årene 1978 - 1998.